

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2007

HUNGARIAN

HIGHER LEVEL

Tuesday, 12th June
Morning 9.30 a.m. to 12.30 p.m.

Válaszolj érthetően magyarul az I., II. és III. részben feltett kérdésekre!

Kinek örül a hasonló? A párválasztás társadalmi mozgatórugói

1 „Aki rád néz, rajtad engem is föl ismer” – sűrítette Noked című költeményében
egyetlen verssorba Csorba Győző az időtlenné stilizált szerelmesek egymáshoz
való hasonlatosságát. Ezt az összetartozást az utóbbi évtizedekben
5 társadalomtudósok serege is görcső alá vette, s jó néhányan jutottak a líraihoz
rokon következtetésre. A nemzetközi vizsgálódásba magyar szociológusok és
statistikusok már a 20. század első felében bekapcsolódtak, és szinte kivétel
10 nélkül úgy találták, hogy a házastárs kiválasztásának – ha úgy tetszik:
szelektálásának – meghatározó eleme a származás hasonlósága. Ez alatt a
kiválasztott apjának iskolázottságát, családjának az átlagfizetéshez viszonyított
jövedelmét és az azonos vallást – vagy éppen a vallástalanságot – értették.

A 2001-es népszámlálási adatok viszont már azt mutatták, hogy ugrásszerűen
megrőtt azoknak az élettársi kapcsolatoknak, házasságoknak a száma, amelyben
maguk a házaspárok rendelkeznek hasonló iskolázottsággal vagy képzettséggel. A
15 kutatók többféle magyarázattal is szolgálnak arra, hogyan módosult a „vagyon
vonzódást” kifejező „guba a gubához, suba a subához” házasság.

„Az új jelenségnek mindenekelőtt gazdasági okai vannak. Magyarországon, más
modern társadalmakhoz hasonlóan, a családok jólétét egyre inkább olyan tényezők
határozzák meg, mint a családtagok képesítése, keresete. A párkapcsolat-
20 teremtésben is nagyobb hangsúlyt kap ez a szempont, és a házassági döntések
Firenzében posztdoktori ösztöndíjjal kutató Bukodi Erzsébet statisztikus. Míg tehát
egykor azt a fajta családmodellt lehetett tipikusnak tekinteni, melyben a főorvos
férj az alacsonyabb fokon képzett, ám hasonló családi milióból jövő nővért vette
25 feleségül, manapság az orvos a doktornő kezét kéri meg. A fodrásznő pedig már
nem az irodavezetőtől kap házassági ajánlatot, hanem egy másik szolgáltató
iparostól, mondjuk a hentesétől.

Az okok között szerepel az is, hogy a társadalmi köztudat egyre inkább elítéli, ha a
szülők megpróbálják hatalmi szóval befolyásolni a fiatalok párválasztását, ahogy
ez Fábri Zoltán 1956-ban készült, klasszikussá vált szocialista népmese filmjében,
30 a Körhintában is történt. „Főd a földhöz házasodik” – mondatott ki, s természetesen
kérdőjeleződött is meg a kulákbölcsesség.

„Valóban végbement a liberalizálódás e téren. Változott a közfelfogás: az a jó, az
az ideális szülő, aki úgy vélekedik, gyermeke azt választ, akit akar” –
hangsúlyozza Róbert Péter, az ELTE Szociológiai Intézetének docense. Szerinte a
35 regisztrált elmozdulásnak az is oka, hogy a szempontok az életkorral is változnak,
mivelhogya „a fiataloknál a vonzó külső az elsődleges, ám a 30 felé közeledők már
sokkal inkább nézik a jövőbeli társ végzettségét, keresetét,
kapcsolatrendszerét”. Ez utóbbi mentalitás pedig egyre gyakoribb, mivel a
megállapodás időpontja a meghosszabbodott tanulóévek, valamint a házasságot

- 40 megelőző élettársi kapcsolatok elterjedése miatt kitolódott. A nagy változás az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején születetteknél tapasztalható: e korosztály férfiúinak mindössze 20%-a nősült meg 24 éves koráig. Elődjeiknél ez az arány még meghaladta az 50%-ot. Hasonló cipőben járnak a nők is. Korábban az egyes korosztályok háromnegyede „kelt el” a húszas évei közepéig, az 1972—
- 45 1976 között született lányok csupán 40%-a mondta ki 25 éves koráig a boldogító igent – derül ki a már említett Bukodi Erzsébet három évvel ezelőtt megjelent, Ki, mikor, kivel (nem) házasodik? című könyvéből.

- „A jó társadalmi státusúak igyekeznek egymást választani, míg az előnytelenebb státusúak jobb híján egymás mellett kötnek ki” – említ egy következményt
- 50 Bukodi. Noha a kutatók úgy tapasztalják, a szegényebbek, a hátrányos helyzetűek vágya is a felfelé törekvés, de mivel ők a náluk tehetősebbek körében nem igazán kívánatos házasfelek, általában csak a hasonlóan nehéz körülmények között élők közül válogathatnak.

- Mindezek miatt a rendszerváltás óta igencsak lanyhult a különböző társadalmi csoportok közötti házasodási kedv Magyarországon, és egyre nagyobb az esélye, hogy a magas iskolázottságú, kedvező társadalmi státusú családok jó pozícióikat átörökítik gyermekeikre, s ugyanígy a hierarchia másik végén is továbbítódik az alacsony státus – irányítják a figyelmet a korábban már ismert, bár némiképp megváltozott társadalmi konfliktusra a téma kutatói. Míg például 1983-ban a
- 60 házasságok 44%-ában volt a házaspároknak hasonló az iskolai végzettsége, addig másfél évtized múltán ezt az arányt már 8%-kal magasabban regisztrálhatta a statisztika. A jóslatok szerint itthon ez a fajta polarizálódás okozhat majd (újra) gondot. Az Egyesült Államokban már egy újfajta párválasztási trend következményeit kezdik felmérni: az iskolázottság szerinti partnerszelekció tovább szűkül. Divatba jött a hasonló munkakörben, hasonló keresettel rendelkező, mi
- 65 több, gyakorta ugyanazon a munkahelyen dolgozók közötti családalapítás.

Sindelyes Dóra, HVG (adaptáció)

I

(30 pont/ 100 pont)

Válaszolj a következő kérdésekre!

1. a, Mikor készült Fábri Zoltán Körhinta című filmje? (1 pont)
- b, Hogyan viszonyul ma a társadalom azokhoz a szülőkhöz, akik hatalmi szóval befolyásolják gyermekeik párválasztását? (1 pont)
- c, Mi határozza meg ma alapvetően Magyarországon a családok jólétét? (1 pont)
- d, Milyen az ideális szülő manapság? (1 pont)
- e, A 60-as évek végén, a 70-es évek elején született férfiak hány százaléka nősült meg 24 éves koráig? (1 pont)

2. Mi volt a meghatározó eleme a XX. század első felében a házastárs kiválasztásának? **(5 pont)**
3. Magyarázd meg, mit jelent az „elkelt” kifejezés! **(5 pont)**
4. Magyarázd meg, mit jelent a „guba a gubához, suba a subához” szólás! **(5 pont)**
5. A cikk szerint a házassági szokások gazdasági, szociológiai és pszichológiai okok miatt változtak. Adj meg a szövegből mindhárom típushoz 1-1 konkrét példát! **(5 pont)**
6. Gondolod, hogy a cikk 63. sorában említett polarizáció ismét gondot okoz majd a társadalomban? Indokold meg a véleményedet! **(5 pont)**

II

(30 pont / 100 pont)

Készíts egy kommentárt körülbelül 100 szóban az alábbi témáról!

Magyarázd meg, a szerző miért tette az alábbi észrevételt. Fejtsd ki álláspontodat, hogy a szerző által említett változás javulást vagy romlást eredményez-e!

„Míg tehát egykor azt a fajta családmodellt lehetett tipikusnak tekinteni, melyben a főorvos férj az alacsonyabb fokon képzett, ám hasonló családi milióból jövő nővért vette feleségül, manapság az orvos a doktornő kezét kéri meg. A fodrásznő pedig már nem az irodavezetőtől kap házassági ajánlatot, hanem egy másik szolgáltató iparostól, mondjuk a hentesétől.”

III

(40 pont / 100 pont)

Fogalmazás

A két téma közül válassz ki egyet, és írd meg körülbelül 300 szavas esszét!

1. lehetőség

„Aki rád néz, rajtad engem is föl ismer”.

vagy

2. lehetőség

A közöny több ártalmat okoz, mint az ellenségeskedés.